

Постать Теофіля Комаринця: біобібліографічний вимір

Теофіл Комаринець : біобібліографічний покажчик / уряд. О. Комаринець ; уклад. : М. Кривенко [та ін.] ; Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. Нац. б-ка. — Львів : [б. в.], 2008. — 168 с. — (Серія "Українська бібліографія. Нова серія" ; чис. 26).

Книжка відразу привертає увагу: приємний дизайн, ошатне видання; вона гідно презентує колектив упорядників і передусім бібліотеку Львівського національного університету імені Івана Франка, на відзнаку 400-річчя якої книгу видано в новій серії "Українська бібліографія". Науково-довідкове видання присвячено відомій постаті в українській гуманістичній науці — докторові філологічних наук, професорові Теофілю Комаринцеві, який майже чверть віку працював у Львівському університеті.

У всьому — у доборі матеріалу, його інтерпретації, у структурі книжки — відчутна не лише професійна рука, а насамперед теплота сердець, причетних до створення рецензованого видання.

У довіднику кілька самостійних частин, подана в яких інформація дає всебічну характеристику постаті Теофіля Івановича. Перша частина традиційно вміщує бібліографічні відомості про друковані праці дослідника (окремий видання, статті, рецензії, виступи, інтерв'ю), фіксує його участь у редакційних колегіях, у редагуванні наукових збірників, упорядкуванні матеріалів наукових та науково-практичних конференцій, у виданні науково-методичної літератури тощо. Хоч його наукова спадщина невелика, зазначає голова НТШ Олег Купчинський (у відродженому НТШ Т. Комаринець очолював комісію шевченкознавства. — О. С.), кожна з його публікацій вносить щось нове і актуальне для української науки. Це, відзначає рецензент, стосується "як змісту, так й ідейного спрямування. Особливо виділяються його праці, присвячені літературному процесові епохи українського романтизму та творчості Тараса Шевченка..." (с. 18).

Інформаційно багата друга частина довідника, у якій, як підкреслює укладач Маргарита Кривенко, дано "належну оцінку того, що встиг зробити талановитий вчений, великий просвітянин та український патріот" (с. 6). Інформацію подано у трьох підрозділах — "Матеріали про Теофіля Комаринця", "Бібліографічні джерела, в яких зареєстровано праці Теофіля Комаринця та література про нього", "Інформація про Теофіля Комаринця в Інтернет-джерелах". Тут розміщено за роками відгуки і рецензії на монографічні дослідження професора Теофіля Комаринця, опубліковані зокрема в таких поважних журналах, як "Радянське літературознавство", "Народна творчість та етнографія" та ін., зафіксовано чимало публікацій літературознавців з посиланнями на праці Т. Комаринця, вміщено спогади про нього науковців, виголошені на з'їздах, конференціях тощо. Отже, його праці знають, ідеї науковця суголосні сучасним, положення зберігають наукову актуальність, дають поштовх до нових пошуків. Дослідження Т. Комаринця увійшли до фундаментальних тематичних і галузевих бібліографій, а публікації про нього, стверджує бібліограф, поповнюють бібліографічні персоналії відомих діячів у цій царині (с. 6).

Добре, що зібрані відомості про вченого подані в Інтернеті; це та мережа, яка полегшує доступ до інформації, через яку пізнаємо самі себе і, хоч частково, світ пізнає нас. У жанровий формат видання органічно вписуються матеріали, розміщені в розділі "Людина, вчений, педагог в епістолярному віддзеркаленні. З архіву Теофіля Комаринця". Упорядниця епістолярію і його вдумливий коментатор О. Комаринець зуміла підібрати матеріал, який до постаті професора Т. Комаринця додає промовисті факти, відтінює важливі аспекти в його діяльності, акцентує увагу на маловідомих подіях. Зі скупих рядків читач довідується про відповіді

дальну співпрацю Теофіля Івановича з головною редакцією УРЕ, започаткованою ще 1972 р., про нього як автора численних статей до Шевченківського словника. Фрагменти з листів характеризують Теофіля Комаринця як дослідника, котрий у літературознавчих колах столиці України мав заслужений авторитет: його просять доповнити біографічні дані про маловідомі в науці постаті, перевірити деякі відомості, радяться, чи варто враховувати пропозиції інших авторів тощо.

Історія видання двох монографій, відбита у фрагментах листів, це не лише суто особисте з життя одного літературознавця; це характеристика епохи, яка гласно чи лицемірно спідсподу протидіяла українцям. Хіба що рукопис з погляду марксизму-ленінізму був бездоганий. Кожен запис у цьому розділі, як і в інших, на своєму місці, кожен штрих збагачує портрет Теофіля Івановича. Хоч одну частину скромно названо "Додаток", однак і він дуже важливий, бо фіксує особливості стилю певного писемного жанру — рецензій, листів тощо. Але сучасні технічні засоби дають змогу також відтворити і зберегти живе слово педагога, науковця. Тож чи не варто такий тип видання доповнити диском із записами усних виступів Т. Комаринця? А їх чимало, і деякі з них зберігаються в навчальній лабораторії теле- та радіомовлення, працівники якої на багатьох відповідальних заходах фіксували виступи промовців.

Горганючі сторінки книжки, читач має змогу подивляти силу людського духу, яка проявилася в останні роки життя Теофіля Комаринця. Це — праця до знемоги "дивовижної, як висловився голова НТШ О. Романів, яскравої особистості" (с. 23), повне розкриття творчих можливостей. Теофіль Іванович очолив Товариство української мови імені Т. Шевченка Львівського університету, самовіддано працював як член обласної Ради цього товариства, організовуючи в селах і містах області осередки "Просвіти", виступаючи перед земляками з численними лекціями. Прекрасно розуміючи роль мови як одного з вирішальних чинників національної самобутності українського народу, професор публікує на цю тему ряд змістовних статей ("Державна мова і двомовність", "Мова і нація", "Мова — душа народу", "Долаючи стереотипи"), які серед громадськості мали великий резонанс. Теофіль Іванович став активним членом ради відновленого наукового Товариства імені Т. Шевченка, очолив Комісію шевченкознавства, на наукових секціях виступив з блискучими доповідями з питань шевченкознавства. Три роки самовіддано працював над відновленням у Львівському університеті імені Івана Франка кафедри фольклористики; професор брав участь у численних конференціях, різних засіданнях, читав лекції у студії "Слово рідне" для гостей з Одеси, а також з Польщі, Франції, налагоджував контакти із закордонними навчальними закладами. Такий темп і ритм був благодатний для душі, давав злеті духу, але для виснаженого підступною хворобою організму Теофіля Комаринця виявився непереборним.

Мимоволі виникає запитання: а як формуються такі особистості? Що робить їх власне такими? Уважний читач може дещо побачити між рядками. У довіднику доволі рельєфно окреслені надзвичайно важливі життєві обставини, без яких, мабуть, не було б того Теофіля Івановича, якого пам'ятаємо, шануємо. Лише кілька штрихів: це — ще в дитинстві захоплюючі розповіді діда Олександра про бувальщину, а найголовніше, що запало в душу малого Філі, історії про перебування в їхньому рідному селі Т. Шевченка, його відвідини церкви св. Параскеви, зацікавлення руїнами замку (с. 12). І як можна судити, не випадково творчість нашого генія згодом міцно ввійшла в науковий світ дослідника. А ще — навчання на філологічному факультеті Львівського університету, де жило могутнє Франкове "Дух, наука, думка, воля", жило, хоч і німувало, його сакральне "Для України жить!", де звучало рідне слово; і щастям було спілкуватися з розумними, інтелегентними друзями, відчувати їхню прихильність. Поталанило Теофілю Івановичу і в тому, що мав змогу вчитися в аспірантурі Інституту літератури імені Тараса Шевченка АН УРСР. Безперечно, були й свої драматичні моменти, пов'язані із захистом дисертації, працевлаштуванням, постійні підозри сильних світу цього в різних

"ізмах", що Олександра Комаринець талановито відтворила в біографічному нарисі, перепустивши все це через своє серце.

Щедрим дарунком долі для молодого студента була Аля Каспрук. Серед однокурсників вони мали опінію "достойної пари наречених" (с. 15). Згодом це стала гарна подружня пара. Аля, Алусечка, як ніжно називав її коханий (145, 147), інтелігентна, з розвиненим чуттям слова, була прекрасно обізнана з науковою проблематикою Т. Комаринця; вона стала його добрим порадиником, увібрала в своє чутливе жіноче "Я" всі життєві перипетії чоловіка; як ніхто інший, вміла щиро радіти з його малих і великих успіхів, сприймати його болі. Попри те, що, як казали в Галичині, провадила дім, піклувалась про дітей, учителювала.

Переживши непоправну втрату, Олександра Іванівна, гідно вшановуючи світлу пам'ять Чоловіка і Друга, зробила надзвичайно багато для популяризації ідей Професора, виявивши неабиякий організаторський хист, літературний талант. Рецензований довідник дає змогу читачеві краще пізнати цю невтомну трудівницю, яка своєю подвижницькою працею здобула і своє достойне місце як мемуарист, упорядник спадщини, організатор численних конференцій, видань на пошану Теофіля Комаринця. Можливо, що "сто один любовний лист ще з університетських часів" (с. 117), сторінки яких довелося гортати, досліджуючи епістолярій, надихне

адресатку написати цікавий, припустимо, навіть роман, що не лише свіжими фарбами змалює шире кохання двох, оте "так ніхто не кохав", а й дасть змогу відчутти аромат епохи, усвідомити радість великого щастя, подарованого життям.

Змістовні три статті — "Від укладача" Маргарити Кривенко, коротка розвідка "Теофіль Комаринець у своїх працях і дослідженнях про нього" завідувача кафедри фольклористики доцента Василя Івашкова та біографічний нарис про Т. Комаринця шановної Олександри Іванівни — це, крім усього, добрий і надійний компас для тих, хто взяв у руки книжку.

Інформація в біобібліографічному довіднику чітко вирізьблює постать Теофіля Комаринця; укладачі знайшли виразні мазки, щоб змалювати риси людяності, показати як Товариша, Колегу, акцентувати увагу на його науковій діяльності, увиразнити жертвовну працю в роки демократизації, відновлення Української держави.

Книжка засвідчує високий рівень культури пошанування Людини, до самозабуття відданої справі утвердження України. Людини, яка з гідністю зберегла високі позиції Патріота, Борця, українського Професора.

*Олександра Сербенська,
доктор філологічних наук, професор Львівського
національного університету імені Івана Франка*